

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту постанови Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до
постанови Кабінету Міністрів України від 13 березня 2022 р. № 303”

1. Мета

Проект постанови Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 13 березня 2022 р. № 303” розроблено з метою приведення здійснення позапланових заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства про працю, зокрема, з питань виявлення неоформлених трудових відносин, вчинення мобінгу (цькування), законності припинення трудових договорів, достовірності обліку робочого часу та своєчасності виплати заробітної плати до Закону України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану”, з урахуванням необхідності послаблення регулятивного впливу щодо суб’єктів господарювання, які сумлінно здійснюють господарську діяльність в умовах воєнного стану.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

За результатами аналізу Держпраці, станом за 2025 рік в Україні зберігається критичний рівень незадекларованої праці, що охоплює 23,4% зайнятого населення, або близько 2 млн 683 тис. осіб. Це явище завдає значних збитків економічній безпеці держави. За розрахунковими даними, втрати бюджету від виплати заробітної плати одному працівникові без сплати податків становили на місяць 3600 грн (виходячи з розміру мінімальної заробітної плати 8000 грн) або 11925 грн (виходячи з розміру середньої заробітної плати, яка була у липні 2025 року – 26 499 за даними Держстату).

Виходячи з розміру мінімальної заробітної плати 8000 грн. за 2025 рік втрати бюджету склали 115 млрд 905 млн грн, в тому числі:

ПДФО – 46 млрд 362 млн грн.;

Військовий збір – 12 млрд 878 млн грн;

ЄСВ – 56 млрд 665 млн грн.

У розрахунку до розміру середньої заробітної плати по Україні (26 499 грн.)

втрати бюджету склали 383 млрд 923 млн грн, в тому числі:

ПДФО – 153 млрд 569 млн грн.;

Військовий збір – 42 млрд 658 млн грн;

ЄСВ – 187 млрд 696 млн грн.

Найбільш ризиковими видами діяльності, де рівень тіньової зайнятості є найвищим, визначено: тимчасове розміщування й організація харчування (HoReCa) – 40,4 %; охоронна діяльність – 40,0 %; ремонт автотранспортних засобів – 38,9 %; будівництво – 38,2 %; торгівля – 32,2 %.

За результатами спільної наради ДПС та Держпраці від 10.11.2025 констатовано, що в умовах дії мораторію (згідно з Указом Президента України № 538/2025 від 21.07.2025 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 липня 2025 року «Про запровадження правових і організаційних заходів щодо мораторію на безпідставні перевірки та втручання державних органів у діяльність бізнесу й стимулювання економічного зростання в Україні»”), виключно інформаційно-роз’яснювальна робота вичерпала свій потенціал впливу. Без можливості проведення перевірок недобросовісні суб’єкти ігнорують вимоги законодавства, що підтверджується зростанням тіньової зайнятості.

Також, за оперативними даними обласних військових адміністрацій станом на 22.06.2026 загальна сума заборгованості склала 4 млрд 556 млн грн у 399 суб’єктів господарювання (без врахування частини тимчасово окупованих територій).

Найбільша сума заборгованості із виплати заробітної плати у Дніпропетровській – 1 148,5 млн грн, м. Київ – 562,5 млн грн, Харківській – 492,1 млн грн, Сумській – 491,2 млн грн, Одеській – 358,6 млн грн, Івано-Франківській – 266,6 млн грн, Донецькій – 240,7 млн грн, Київській – 150,9 млн грн, Полтавській – 102,7 млн грн та Львівській областях – 101,4 млн гривень.

Борги працівникам 315 економічно активних підприємств станом на 22.06.2026 становили 3 227,6 млн грн або 70,8 % від загальної заборгованості із заробітної плати, з них:

- на підприємствах державної форми власності – 1 897,5 млн грн або 58,8 %;
- на підприємствах комунальної форми власності – 55,9 млн грн або 1,7 %;
- на підприємствах інших форм власності – 1 274,2 млн грн або 39,5 %.

Водночас, зазначені оперативні дані не відображають реальної картини з огляду на відсутність повної інформації від суб’єктів господарювання приватної форми власності та частини роботодавців, зокрема тих, які знаходяться в зоні бойових дій.

Тому необхідність розроблення проекту акта обумовлена потребою забезпечити дієвість та ефективність реалізації повноважень посадовими особами Державної служби України з питань праці та її територіальними органами за дотриманням законодавства про працю. Це дозволить своєчасно реагувати на факти порушення суб’єктами господарювання вимог законодавства про працю в частині виявлення неоформлених трудових відносин, вчинення мобінгу (цькування), законності припинення трудових договорів, достовірності обліку робочого часу та своєчасності виплати заробітної плати.

Зазначені повноваження регулюються статтею 259 Кодексу законів про працю України, статтею 16 Закону України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану”, статтею 6 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” (далі – Закон).

Частиною шостою статті 2 Закону визначено, що заходи контролю здійснюються органами державного нагляду (контролю), зокрема у сфері

державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення у встановленому цим Законом порядку з урахуванням особливостей, визначених законами у відповідних сферах та міжнародними договорами.

Наразі такі особливості визначені статтею 16 Закону України “Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану”. Відповідно до частини першої цієї статті у період дії воєнного стану центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, та його територіальні органи можуть здійснювати за заявою працівника або профспілки позапланові заходи державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про працю юридичними особами незалежно від форми власності, виду діяльності, господарювання та фізичними особами, які використовують найману працю, в частині додержання вимог цього Закону, а також з питань виявлення неоформлених трудових відносин, вчинення мобінгу (цькування) та законності припинення трудових договорів.

Окрім національного законодавства, Україна зобов’язана виконувати положення міжнародних договорів, які були ратифіковані Верховною Радою України, зокрема конвенції Міжнародної організації праці № 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі (ратифікована Законом України від 08.09.2004 № 1985-IV) (далі – Конвенція МОП № 81), № 129 1969 року про інспекцію праці в сільському господарстві (ратифікована Законом України від 08.09.2004 № 1986-IV) (далі – Конвенція МОП № 129).

3. Основні положення проєкту акта

Згідно з вимогами частини четвертої статті 2 Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” (далі – Закон) заходи державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про працю здійснюються у встановленому цим Законом порядку з урахуванням особливостей, визначених законами у відповідних сферах та міжнародними договорами.

Відповідно до статті 259 КЗпП України державний нагляд та контроль за дотриманням законодавства про працю здійснює Держпраці.

Проєктом акта передбачено врегулювання здійснення позапланових заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства про працю з питань виявлення неоформлених трудових відносин, вчинення мобінгу (цькування), законності припинення трудових договорів, достовірності обліку робочого часу та своєчасності виплати заробітної плати, а також для проведення або завершення спеціального розслідування нещасного випадку, аварії чи професійного захворювання, що було пов’язано з діяльністю суб’єкта господарювання.

4. Правові аспекти

Основними нормативно-правовими актами у цій сфері правового регулювання є: Конституція України, конвенції Міжнародної організації праці 1947 року № 81 про інспекцію праці у промисловості й торгівлі (ратифікована Законом України від 08.09.2004 № 1985-IV), 1969 року № 129 про інспекцію праці в сільському господарстві (ратифікована Законом України від 08.09.2004 № 1986-IV), Кодекс законів про працю України, постанови Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 № 96 “Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці”.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація акта не потребує витрат з державного бюджету України.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект акта не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності та не потребує направлення на розгляд до Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій.

7. Оцінка відповідності

Проект акта містить положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції. Прийняття акта сприяє виконанню зобов'язань, визначених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема статтею 291 глави 13 “Торгівля та сталий розвиток”, щодо підтримання дієвого режиму інспекції праці та моніторингу дотримання трудового законодавства.

У проекті акта відсутні положення, що:

стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод;

впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією;

створюють підстави для дискримінації.

Проект акта потребує направлення до Національного агентства з питань запобігання корупції України для визначення необхідності проведення антикорупційної експертизи.

8. Прогноз результатів

Прогноз результатів проекту акта здійснюється в частині реалізації контролю за додержанням законодавства про працю.

Прийняття проекту акта дасть змогу забезпечити ефективний механізм виявлення фактів порушення законодавства про працю.

Реалізація акта матиме вплив на інтереси заінтересованих сторін.

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану	Пояснення очікуваного впливу
------------------------	---	------------------------------

	сторону	
Працівники	Позитивний	Посилення соціального та правового захисту. Забезпечення дієвого механізму державного контролю гарантує реалізацію трудових прав, зокрема права на належне оформлення трудових відносин, оплату праці та соціальні гарантії
Роботодавці (суб'єкти господарювання)	Позитивний	Створення прозорих та рівних умов ведення бізнесу. Унормування процедур контролю та нагляду мінімізує корупційні ризики та сприяє усуненню недобросовісної конкуренції з боку тих, хто використовує незадекларовану працю
Державний та місцеві бюджети, Пенсійний фонд України	Позитивний	Збільшення надходжень від податків та ЄСВ. Легалізація трудових відносин, виявлених під час контролю, призведе до збільшення податкової бази та, відповідно, надходжень до бюджетів та фондів

**Міністр економіки
та довкілля України**
_____ 2026 р.

Олександр КРАВЧЕНКО